

Covid-19 och dess påverkan på Täby kommun

Erfarenhetsåterkoppling och analys

Trygghets- och säkerhetsenheten
Alexander Nilsson, Ewy Thörnqvist
2022-02-25
Dnr KS 2021/372-19

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Bakgrund och uppdrag	4
Metod	4
Genomförande	4
Avgränsning	4
Verksamheternas erfarenheter	6
Allmänt avsnitt.....	6
Pandemins effekter	7
Utmaningar och fokus för det fortsatta arbetet.....	12
Källor	13

Sammanfattning

Syftet med denna sammanställning har varit att identifiera viktiga frågor för kommunens verksamheter att uppmärksamma och på olika sätt arbeta vidare med. Detta gäller inom ramen för såväl pandemihanteringen som kommunens ordinarie verksamhetsplanering. Verksamheternas erfarenheter har tagits tillvara genom intervjuer och dialog med representanter för de olika verksamhetsområdena.

Det har krävts mycket och inneburit en ordentlig omställning för kommunen som helhet att bedriva ordinarie verksamhet. Omställningen har medfört en påfrestning för såväl chefer, medarbetare och brukare. Detta gäller för såväl skola och äldreomsorg, som för näringslivsfrågor och kulturaktiviteter.

Det är av vikt att kommunen på sikt även tar till vara de delar där pandemin utvecklat arbetet. Bland annat i form av ökat samarbete, flexibilitet för omställning och ökad krismedvetenhet. Detta kan möjliggöra en gemensam kraftsamling för att på sikt genomföra nödvändiga insatser för att stärka och rusta kommunen inför pågående och framtida samhällsutmaningar.

Betydande resurser har tillförts kommunen för de merkostnader som covid-19 förutsågs medföra. Detta har mildrat konsekvenserna av skattebortfall som orsakats av lågkonjunkturen. Sammantaget har de generella statsbidragen höjts mer än skatteintäkterna minskat.

Inledning

Bakgrund och uppdrag

En beredskapshöjande åtgärd under våren 2020 var starten av en analysgrupp. Uppdraget var att identifiera hur händelseutvecklingen till följd av covid-19-pandemin kunde tänkas påverka kommunens olika verksamheter på sikt (1-2 år).

Analysgruppen, som leds och samordnas av trygghets- och säkerhetsenheten, har sedan mars år 2020 sammanställt två långsiktiga analyser¹: en i maj och en i november 2020. En utvärdering² av covid-19-pandemin och krisledningsarbetet i Täby kommun publicerades i juni 2020.

Efter att samhället till delar har öppnat upp³, och de flesta verksamheter och arbetsplatser är tillbaka i ett nytt slags normalläge, fick analysgruppen i oktober 2021 uppdraget av kommundirektören att följa upp berörda verksamheters arbete under pandemin. Detta för att dra lärdomar och formulera behov inför framtiden.

Metod

Uppdraget har genomförts som en processutvärdering, vilket innebär att utvärdera ett pågående arbete/arbete som genomförts. Pandemin pågår fortfarande, vilket gör att sammanställningen i viss mån också beskriver det pågående arbetet inom ramen för kommunens hantering av covid-19-pandemin.

Genomförande

Arbetet har genomförts av trygghets- och säkerhetsenheten, genom den analysgrupp som under pandemins gång haft i uppdrag att kontinuerligt bevaka och analysera händelseutvecklingen och dess påverkan på kommunen.

Verksamheternas erfarenheter och bedömningar av arbetet under pandemin, pandemins effekter samt utmaningar på sikt, har tagits tillvara genom intervjuer och dialog med representanter för berörda verksamhetsområden.

Avgränsning

Läget och konsekvenser för kommunens verksamheter i stort är svårbedömda, och denna sammanställning ska inte ses som heltäckande för kommunens samtliga verksamheter.

---

¹ Långsiktig analys: Covid-19 och dess påverkan på Täby kommun. Dnr: KS 2020/9-19

² Utvärdering av covid-19-pandemin och krisledningsarbetet i Täby kommun. Dnr: KS 2020 173/19

³ I linje med regeringens plan för avveckling av restriktioner: 29 september 2021

Erfarenheter och utmaningar för arbetet framöver inrymmer heller inte allt arbete som genomförts/behöver genomföras, utan är ett resultat av en övergripande prioritering – utifrån uppdraget och de bevakningsområden som speglas i samhällsdebatten idag.

Mer ingående analyser och åtgärder för specifika verksamhetsområden ryms inte inom ramen av denna sammanställning, utan måste vid behov genomföras nära de verksamheterna som berörs.

Verksamheternas erfarenheter

Under de avstämningar som analysgruppen genomfört med berörda verksamhetsområden har samtalen kretsat kring tre övergripande områden:

- Allmänt om den egna verksamheten och arbetet under pandemin
- Pandemins effekter, såväl positiva som negativa
- Utmaningar och fokus för det fortsatta arbetet (tidshorisont sommar 2022)

Nedan följer ett urval av det som framkommit i dialog med verksamheterna.

Allmänt avsnitt

Det har krävts mycket och inneburit en ordentlig omställning för kommunen som helhet att bedriva ordinarie verksamhet. Det har medfört en påfrestning för såväl chefer, medarbetare och brukare. Detta gäller för såväl obligatorisk skola och äldreomsorg, som för näringslivsfrågor och kulturaktiviteter.

Utifrån ett perspektiv att begränsa smittspridningen, har berörda verksamheter uppgett att det politiska stödet varit starkt redan från pandemins inledande skede. Ett lösningsorienterat förhållningssätt från politiskt håll har bidragit i ledning och styrning av krisledningsarbetet, i kombination med den centrala krisledning som kommundirektören ansvarade för.

Vaccineringsarbetet uppges ha fungerat väl, dels av berörda personalgrupper och brukare, men även den allmänna vaccineringen i kommunhusets lokaler. Samordningen mellan medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och kommunens enhet för stöd och service lyfts som ett exempel på gott samarbete.

Som ett led i att utveckla arbetet med trygg och säker omsorg har kommunen, från och med 24 november 2021, beslutat att rekrytera endast fullvaccinerad personal inom Särskilt boende för äldre (SÄBO), Larm- och nattpatrullen, LSS-boenden samt socialpsykiatri.

Kommunen har under långa perioder rekommenderat distansarbete för de cirka 20 procent som haft möjlighet att arbeta aktivitetsbaserat. Samtidigt har det funnits ett pragmatiskt förhållningssätt gentemot de medarbetare vars arbete möjliggjort distansarbete, men som av olika skäl önskat arbeta från kommunhuset.

Sett till kommunens som helhet har medarbetarengagemanget i stort sett varit oförändrat i jämförelse med 2020 samt 2019. Resultaten från höstterminen 2021 uppvisar dock skillnader mellan olika verksamheter/funktioner. Inom vissa

verksamheter har det gått att se att engagemanget och motivationen ökat, även om arbetsbelastningen varit desto högre. Exempel på detta återfinns bland annat inom äldreomsorgen, samt de delar av utbildningsområdet som inte behövt vidta distansundervisning.

Pandemin har av naturliga skäl fört med sig förändrade arbetsförhållanden, vilket för en del inneburit en ökad flexibilitet som bedöms bestå även på sikt. En ökad användning av redan befintliga digitala lösningar har möjliggjort detta, och när det kommer till dagliga möten har de digitala arbetssätten fungerat ändamålsenligt.

Verksamhetsområde utbildning var väl förberett för de konsekvenser pandemin förde med sig i form av användning av digitala lösningar. Det fanns redan från pandemins start en digital handlingsplan att luta sig mot och utrustning för att genomföra undervisning med hjälp av digitala arbetssätt.

Kommunen har haft kontinuerliga dialoger med näringslivet trots uteblivna företagsbesök och möjlighet till fysiska träffar. Dialogerna blev digitala istället. Inga tillsynsavgifter eller markhyror har tagits ut av kommunen och det gäller året ut (2021).

Betydande resurser har tillförts kommunen för de merkostnader som covid-19 förutsågs medföra. Detta har mildrat konsekvenserna av skattebortfall som orsakats av lågkonjunkturen. Sammantaget har dock de generella statsbidragen höjts mer än kommunalskatteinkomsterna har minskat.

Pandemins effekter

Sammantaget uppger verksamheterna att pandemin och dess effekter inneburit stora krav på betydande omställningar i arbetet. Det rådande läget och de utmaningar som funnits har framförallt inneburit ökade krav på effektiv och inkluderande ledning, stöd och kommunikation.

Det är av vikt att kommunen på sikt även tar till vara de delar där pandemin utvecklat arbetet. Bland annat i form av ökat samarbete, flexibilitet för omställning och ökad krismedvetenhet. Detta kan möjliggöra en gemensam kraftsamling för att på sikt genomföra nödvändiga insatser för att stärka och rusta kommunen inför pågående och framtida samhällsutmaningar.

Omsorg och stöd

Inom äldreomsorgen har det varit stora variationer på nationell och lokal nivå vad gäller hur covid-19 har spridit sig under pandemin och hur verksamheterna har påverkats av detta. Trots stor smittspridning i Stockholm har Täbys verksamheter klarat sig relativt bra från smittspridning. Stort fokus har lagts på ett intensifierat

vårdhygieniskt arbete. Genom medicinskt ansvarig sjuksköterska har kommunens samtliga särskilda boenden för äldre omgående informerats om såväl uppdaterade nationella rekommendationer som regionala riktlinjer som möjliggjort för boendena största möjliga följsamhet i det förebyggande pandemiarbetet. Besöksstopp utfärdades i syfte att minska smittspridningen på särskilda boendena inom kommunen för äldre, med gott resultat. Ett omfattande vaccinationsarbete har genomförts på särskilda boenden för äldre inom kommunen så att samtliga boende tidigt kunnat erbjudas vaccinering vilket resulterat i en mycket hög vaccinationstäckning inom kommunen. Redan efter första dosen kunde en drastisk nedgång i sjukligheten vid smitta uppmätas.

Inom området för funktionsnedsättning har man genom god följsamhet till regionens riktlinjer för bland annat smittspårning och vaccineringsprogram lyckats hålla smittspridningen på en låg nivå. Verksamheterna har under pandemin framgångsrikt erbjudit flera olika alternativa dagliga verksamheter för att undvika smittspridning med bibehållen stimulans och meningsfull sysselsättning.

Arbetsformerna inom avdelning individ- och familjeomsorg har förändrats under pandemin. Många medarbetare har arbetat hemifrån, begränsat fysiska möten och hembesök och i stället övergått till att ha möten på telefon, via video eller utomhus. Till viss del har de nya mötesformerna medfört förbättringar, men distansen utgör också en risk för sänkt kvalitet i det förebyggande arbetet.

Verksamheten har uppgett en ökad belastning med ett ökat antal inkomna ärenden. Fler vuxna har sökt beroendehjälp och det har kommit fler orosanmälningar som rör barn och unga. Familjerådgivningen hanterar även flera inkomna ärenden som rör psykisk ohälsa.

Ett större antal inkomna ärenden innebär dock möjlighet till tidiga iakttagelser om familjers mående vilket resulterat i fullt deltagande på samtliga anhöriggrupper. Även föräldrastödet har varit fullbokat under en längre tid och invånare har varit positivt inställda till stöd via digitala lösningar.

Administrationen och upprättandet av effektiv kommunikation med de privata utförarna har krävt mycket tid och energi, mot bakgrund av hög omsättning på nyckelfunktioner i privata utförares organisationer.

Det digitala arbetet har tagit stora kliv under pandemin och utvecklingen har varit positiv för många klienter. Samtidigt har utvecklingen medfört nya kvalitetsrisker eftersom det inte alltid funnits möjlighet att skilja mellan ärenden där de digitala arbetssätten skapar mervärde och de ärenden där de medför risker för sämre utredningar, bedömningar och behandlingar. Även ur ett arbetsmiljöperspektiv har en del personalgrupper upplevt en problematik med digitala möten i hemmet.

Barns och elevers utbildning

I ljuset av att pandemin har inneburit stora krav på omställningar i arbetet har verksamhetsområde utbildning lyckats väl med att bedriva sin verksamhet. Sedan början av 2020 har stängning av förskolor och grundskolor förekommit vid enstaka tillfällen. Fjärr- och distansundervisning har använts i begränsad omfattning på grundskolorna, då främst för elever i årskurs 6 till 9. Gymnasieskolorna har haft en större omfattning av fjärr- och distansundervisning än grundskolorna. Tack vare en väl utbyggd digital infrastruktur har undervisningen fungerat, och elevernas kunskapsresultat har vid senaste mätillfället 2021 legat på ungefär samma nivå som innan pandemin med relativt små förändringar.

Kunskapsresultaten har kunnat mätas genom nationella prov (årskurs 3) och betyg (årskurs 6-9 samt gymnasiet). Nationella prov finns för årskurs 3 i ämnena matematik och svenska, och i denna årskurs har de varit möjliga att genomföra varje år förutom 2020. Resultaten redovisas i andel elever som uppnått kravnivån på samtliga delprov i respektive ämne och gäller för skolorna i egen regi.⁴ I matematik var denna andel 85 procent 2021, vilket är några procentenheter lägre än de tre senaste årens resultat före 2020 som varierade mellan 88 och 95 procent. I svenska var andelen elever som uppnått kravnivån på samtliga delprov 90 procent 2021, ett värde som de tre åren före 2020 har legat mellan 94 och 98 procent.

Vad gäller betygsresultat är andelen elever som uppnår kunskapskraven (dvs minst E) i alla ämnen ett centralt mått på hur undervisningen har fungerat. De siffror som redovisas nedan gäller för samtliga skolor belägna i Täby kommun, inom parentes anges värdet för skolorna i egen regi. För årskurs 6 låg denna andel 2021 på 89 (88) procent, vilket är i nivå med de senaste tre årens resultat som legat mellan 89 och 92 procent. För årskurs 9 var andelen 89,5 (92,5) procent 2021, vilket är samma andel som för de senaste tre åren. För årskurs 9 mäts även andel elever som är behöriga till yrkesprogram på gymnasiet, ett värde som låg på 95 (97) procent 2021 vilket är ca en procentenhet högre än de senaste tre åren. Ett tredje mått i årskurs 9 är genomsnittligt meritvärde, som 2021 var 263 (263) poäng vilket har legat mellan 262 och 263 poäng de senaste tre åren.

För gymnasieskolorna finns mätvärden utifrån betygsresultaten i årskurs 3. (Även här anges värdet för egen regi inom parentes.) Genomsnittligt betygspoäng på högskoleförberedande program var 16,3 (14,4) poäng 2021, vilket endast skiljer sig med ett par tiondelar från 2020 och 2019. Genomsnittligt betygspoäng på yrkesprogram var 13,8 (13,9) poäng 2021, vilket är några tiondelar högre än motsvarande värde 2020 och

⁴ En skillnad som kvarstår jämfört med den normala rutinen är att det inte sker någon nationell insamling av elevernas resultat till Statistiska centralbyrån (SCB).

2019. Andelen elever i högskoleförberedande program som uppnådde behörighet till universitet och högskola var 88 (80) procent 2021, att jämföra med 88 respektive 86 procent år 2020 och 2019. Motsvarande siffra för yrkesprogram var 80 (89) procent, vilket var sex respektive nio procentenheter högre än 2020 respektive 2019.

Psykisk och fysisk hälsa

En förändrad vardag i skolmiljöerna, inställda fritidsaktiviteter och minskat föreningsliv har gett färre möjligheter för socialt umgänge och socialisering. Det påverkar sårbara grupper, exempelvis ungdomar då de är i en fas i livet när samspel med andra och socialisering är särskilt viktigt. Inom utbildningsområdet är en stor utmaning att fler unga uppger symptom på psykisk ohälsa. Samtidigt går det att konstatera att andelen elever i årskurs 6 och 8 som anger att de oftast mår bra i skolan endast gick ner en procentenhet mellan 2020 (82 %) och 2021 (81 %). Elevernas bibehållna hälsoliv antas vara ett resultat av det förebyggande och hälsofrämjande arbete som bedrivits lokalt på varje skolenhet av pedagoger och skolledare med stöd från elevhälsan.

Verksamhetsområde kultur- och fritid har identifierat förändringar avseende barn och ungas fysiska aktivitet, deltagande i kulturaktiviteter och förändringar av deltagartillfällen i föreningslivet.

Effekterna på föreningslivet har dock varit mindre än vad verksamheten förutsåg under pandemins första halvår 2020. Ett tapp har dock skett inom bland annat inomhusidrotter och tappet är som störst bland unga mellan 12-16 år. Utomhusidrotter, exempelvis fotboll, har däremot stått sig starkt under pandemin.

Kommunikation

Att pressträffar från regeringen och myndigheterna kommit med kort varsel har inneburit att kommunen vid många tillfällen fått ställa om snabbt. Inte sällan har besked om restriktioner, förbud, rekommendationer och dylikt kommit sent på eftermiddagarna och i slutet av veckan.

Information och besked som kommit från regeringen och myndigheterna har ofta varit svårtydd, men kommunen har ändå förväntats förstå och kommunicera till invånarna på ett tydligt sätt. Den mängden information som kommunicerats ut har även inneburit ständig bevakning från kommunen sida, för att kontinuerligt uppdatera webb med både nyheter och fakta.

Kommunens kontaktcenter har under tiden för vaccination fått ett inflöde av frågor från invånarna avseende just vaccinering. Kontaktcenter blev på så sätt en sluss till 1177 Vårdguiden.

Sammantaget har pandemin och dess effekter inneburit att viss kommunikationsverksamhet delvis fått pausas eller tagit längre tid.

Näringsliv och arbetsmarknad

De flesta sektorer och branscher har påverkats under pandemin. Särskilt drabbade är tjänster som förutsätter fysisk närhet, samlar många människor eller är kopplade till resor. Detta mönster känns igen i Täby kommun även om näringslivet i det stora hela klarat sig förhållandevis väl under krisen. Däremot har andelen långtidsarbetslösa bitit sig fast samtidigt som företagen har uppgett att det finns utmaningar att återigen skala upp sin verksamhet. Det uppges från företagens sida svårt att hitta och rekrytera rätt personal.

Näringslivsfrågor har varit en utmaning att driva under det gångna året, och det har under längre perioder heller inte kunnat genomföras några fysiska företagsbesök. En viss utmaning har även funnits vad gäller tekniska förutsättningar för digitala möten. Dialogen med näringslivet har till viss del fått stå tillbaka.

Digitalisering och utvecklingsarbete

Utvecklingsarbete och planerade utbildningsinsatser har uteblivit och bedöms ge stora effekter. Bara när det gäller digitaliseringen har en stor del av det strategiska tekniska utvecklingsarbetet avstannat, men däremot har den ”breda användningen” av digitala hjälpmedel ökat. Digitala arbetssätt har sammantaget fungerat väl för dagliga rutiner och möten och har bitvis även uppskattats av invånarna för en del ärenden som har kunnat avhandlas mer effektivt.

Arbetsmiljö och hälsa

Pandemin har på ett tydligt sätt fått professionella och personliga följder mot bakgrund av dess effekter och krav på omställning inom kritiska verksamheter. Det har även funnits en risk för ökad stress i hemarbetet. Medarbetare har bitvis upplevt att man i större utsträckning är tillgänglig och skiljelinjer mellan arbete och fritid blir mer otydlig.

Samtidigt framkommer flera positiva aspekter av distansarbete. Ett mer flexibelt arbetsliv, tidsbesparingar i form av uteblivna resor till jobbet och ett underlättat livspussel är några exempel.

Under enstaka perioder har utbildningsområdet haft svårt att få friska lärare på plats för undervisning, och för gymnasiet förekom en större andel inställda lektioner i perioder. Den psykiska hälsan hos såväl elever som personal har varit en faktor att följa upp under hela pandemin. Pandemin har inneburit mindre gynnsamma förutsättningar

för gymnasielärarna att bedriva en didaktiskt varierad undervisning, vilket kan ha kommit att påverka elevers möjlighet till en tillgänglig lärmiljö.

Utmaningar och fokus för det fortsatta arbetet

Mot bakgrund av det faktum att flertalet verksamheter och funktioner fått backa undan och ge plats för kärnverksamhet, i synnerhet under pandemins inledande månader, har prioritering av verksamheter i händelse av kris förtydligats.

Utifrån ett arbetsmiljöperspektiv kan det på sikt finnas mycket att följa upp i form av en ökad arbetsbelastning under pandemin, bland annat inom omsorgsverksamheterna i kommunen.

På sikt identifieras även utmaningar i chefsleden. Bland annat handlar det om att stödja de medarbetare som av olika skäl varit negativt påverkade av långvarigt distansarbete.

Utmaningar inom kommunikationsområdet har till stora delar handlat om att hitta balans i budskapen och arbetet under pandemin har skapat värdefulla lärdomar och beredskap för arbetet framåt. Ett arbete för att vidareutveckla internkommunikation i kommunen har påbörjats av berörda enheter på kommunledningskontoret.

Utifrån ett ekonomiskt perspektiv har kommunen varit förhållandevis förskonat från bakslag, detta genom tilldelade stadsbidrag samt bibehållna skatteintäkter. Något som också befarades, men som uteblev, var ökade utgifter inom omsorgsverksamheterna, däribland försörjningsstödet som förväntades öka i spåren av pandemin. Efterfrågan på hemtjänst och äldreboenden har minskat vilket inneburit minskade kostnader.

Källor

Avstämningar internt

Verksamhetsområde utbildning (utbildningschef, stabschef, barn- och grundskolechef, gymnasiechef)

Ekonomiavdelningen (ekonomichef, ekonomianalytiker)

Verksamhetsområde kultur- och fritid (ledningsgrupp)

Socialchef

Avdelning individ- och familjeomsorg (avdelningschef)

Kommunikationsavdelningen (kommunikationschef)

Avdelning äldreomsorg (utvecklingsledare)

Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS)

Avdelning LSS (avdelningschef)

Näringsliv (näringslivschef)

HR (personalchef)